

STELTLOPERS

Grutto

De grutto is de nationale vogel van Nederland. Sinds 1970 is de populatie met 75% achteruitgegaan. Ondanks de sterke achteruitgang herbergt Nederland nog steeds de grootste populatie van Noordwest-Europa. Daarmee heeft ons land een grote internationale verantwoordelijkheid om deze soort te beschermen. De grutto vliegt elk jaar meer dan 8000 km tussen broed- en overwinteringsgebied. In het vroege voorjaar komen de vogels weer in Nederland aan en verzamelen ze zich bij ondiepe plassen in natuurgebieden en plasdrasgraslanden. De eileg begint eind maart met een piek in de tweede helft van april. Net als de andere steltlopers, zijn grutto's nestvlinders. Dat betekent dat de kuikens vrijwel gelijk het nest verlaten om zelfstandig op zoek te gaan naar voedsel. Vanaf juli tot september trekken de grutto's naar Zuid-Europa (met name Spanje, Portugal) en West-Afrika.

Broedtijd:	eind maart - juni
Aantal eieren:	4
Broedduur:	22-24 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 24-27 dagen*

*minimaal 57 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

Weidevogels horen bij het typisch Nederlandse weidelandschap. Helaas zijn ze sterk afgenomen in de afgelopen decennia. De grootste oorzaak voor deze achteruitgang is het verdwijnen van geschikt broedgebied door het steeds intensievere gebruik van het boerenland. Bovendien staan de overgebleven weidevogelkerngebieden door woningbouw, aanleg van infrastructuur en toenemende recreatie en predatie extra onder druk. Naast iconische steltlopers als de grutto, kievit, tureluur, scholekster en wulp zijn er meer weidevogelsoorten (grondbroeders), zoals de slobbeend, zomertaling, veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart. De grutto wordt gezien als een gidssoort;

gaat het goed met de grutto, dan is het biotoop ook geschikt voor vele andere weidevogelsoorten en tal van typische planten en dieren van het weidelandschap, zoals pinksterbloemen, argusvlinders en hazen. Door de inzet van agrarische collectieven, deelnemende boeren en natuurorganisaties kent Nederland nog steeds een aantal prachtige weidevogelkerngebieden waar de lokale populaties stabiel zijn of zelfs weer licht toenemen. Maar dat is niet genoeg om de Nederlandse trend te keren. Met het Aanvalsplan Grutto wordt geprobeerd daar verandering in te brengen door grote, robuuste kansgebieden in te richten en verdienmodellen voor weidevogelboeren te creëren.

Kievit

Deze gekuifde weidevogel is landelijk bekend vanwege zijn eieren. Hoewel het rapen van kievitseieren sinds 2016 in heel Nederland is verboden, is het vinden van het eerste kievitsei nog steeds traditie. De kievit begint als eerste weidevogel met broeden, bij voorkeur in kort gras of op braakliggende velden. Kieviten zijn oogjagers en zoeken veelal op zicht naar regenwormen en andere ongewervelden tussen de vegetatie. Bij voldoende voedsel en veiligheid blijven kievitskuikens zeer dicht bij de nestlocatie. Kieviten zijn territoriale vogels en zijn goed in het verdedigen van hun nest en kuikens tegen vliegende predatoren. Andere weidevogelsoorten profiteren daarvan en broeden vaak in de nabijheid van kieviten. De kievit is een korte- en middellange afstandstrekker. Veel vogels bewegen mee met de vorstgrens, richting Engeland, Frankrijk tot aan Noord-Afrika.

Broedtijd:	half maart - juli
Aantal eieren:	4
Broedduur:	26-29 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 35-40 dagen*

*minimaal 65 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

Tureluur

Net als de grutto en kievit is de naam van deze vogel een klanknabootsing. Tureluurs zijn zeer plaatstrouw (net als grutto's en wulpen). Ze komen telkens op min of meer dezelfde plek terug om te broeden. Het nest van de tureluur is meestal goed verborgen in een bestaande graspol met eroverheen gevouwen grasstengels. Buiten het broedseizoen trekken veel tureluurs naar de kust van de Waddenzee en Zeeuwse Delta. Vanaf daar trekken ze soms verder naar de Atlantische kusten van Frankrijk, het Iberische Schiereiland tot aan (Noord-) West-Afrika.

Broedtijd:	half april - juni
Aantal eieren:	4
Broedduur:	23-24 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 23-25 dagen*

*minimaal 54 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

STELTLOPERS (VERVOLG)

Scholekster

De scholekster is nog niet eens zo heel lang een weidevogel in Nederland. Pas in de twintigste eeuw breidde deze soort zijn broedgebied sterk uit richting het binnenland. Maar sinds 1985 is de populatie sterk afgenomen. De scholekster broedt veelal in kort gras of op braakliggende velden. Ook worden steeds vaker nesten gevonden op platte grinddaken van gebouwen. Een belangrijk verschil met de andere steltlopers is dat de kuikens nog lange tijd worden gevoerd door de ouders.

Scholeksters overwinteren in het Wadden- en Deltagebied of trekken weg naar Zuidwest-Europa (jonge vogels). Net als de Kievit staat de scholekster bekend als een territoriale vogel die zijn nest goed verdedigt tegen belagers.

Broedtijd:	half april - juli
Aantal eieren:	3-4
Broedduur:	24-27 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 32-35 dagen*

*minimaal 56 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

Wulp

De wulp is de grootste steltloper van Nederland, maar is een veel minder talrijke weidevogel. In 1970 broedde de soort op veel meer plaatsen in Nederland, zoals in heide- en duingebieden. Maar mede door toegenomen predatiedruk en recreatie is de schuwe vogel daar voor een groot deel verdwenen. De populatie is met 40% achteruitgegaan tussen 1990 en 2015. De overgebleven wulpen broeden met name op boerenland, zowel op grasland als op bouwland. Op bouwland broeden ze op kale of schaars begroeide grond, terwijl ze in grasland de hogere structuurrijke vegetatie verkiezen.

De meeste Nederlandse wulpen trekken weg naar Engeland en Zuidwest-Europa. Toch zijn er in de winter grote aantallen wulpen te zien aan de kustgebieden in Nederland. Dat zijn vrijwel allemaal broedvogels uit het buitenland.

Broedtijd:	eind maart - juni
Aantal eieren:	4
Broedduur:	27-29 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 32-38 dagen*

*minimaal 63 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

EENDEN

Hoewel er veel meer eendensoorten voorkomen in het agrarisch gebied, verdienen de **slobeend** en **zomertaling** bijzondere aandacht. Want in tegenstelling tot bijv. de wilde eend broeden deze soorten vaak midden in een weiland in plaats van in de slootkant. De afname van geschikt broed-habitat is de voornaamste oorzaak waarom het nu zo slecht gaat met beide eenden. De slobeend is sinds 1960 met 25 tot 50% afgenomen, terwijl de zomertaling in diezelfde periode met maar liefst 80% is afgenomen.

De broedperiode loopt voor beide soorten van april tot juni. Nadat de kuikens uit het ei zijn gekropen, volgen ze vrijwel direct hun moeder naar het water. Belangrijk is een weelderige, structuurrijke oeverbegroeiing van sloten, watergangen en meren. Hier vinden de kuikens voldoende voedsel en dekking.

Na het broedseizoen leeft de slobeend in groepen van 20-30 vogels. Sommige slobeenden blijven in Nederland, maar de meeste trekken vanaf september richting Zuid-Europa, Noordwest-Afrika en sommige zelfs ten zuiden van de Sahara. De Nederlandse zomertalingen trekken vrijwel allemaal naar Noord- en Midden-Afrika. Een voorbeeld van een belangrijke overwinteringsplek is het Tsjaadmeer, in de Sahel.

Slobeend

Broedtijd:	april - juni
Aantal eieren:	9-11
Broedduur:	23-24 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 42-49 dagen

Zomertaling

Broedtijd:	eind april - juni
Aantal eieren:	8-10
Broedduur:	21-23 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 35-42 dagen*

*minimaal 66 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

Foto's grutto's (p. 1 en p. 6): Mark Kuiper, Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid
Foto grasland (p. 4): Joachim van der Valk, Agrarisch Collectief Noordwest Overijssel

Deze factsheet is samengesteld door BoerenNatuur en de agrarische collectieven.

ZANGVOGELS

Onder de weidevogels horen ook zangvogels, zoals de veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart. Deze soorten maken, net als andere weidevogels, een nest op de grond, goed verscholen tussen de vegetatie. In tegenstelling tot de steltlopers en eenden zijn de kuikens van deze soorten nestblijvers en worden ze gevoerd door hun ouders. Na circa 10 dagen verlaten ze het nest, nog voordat ze goed kunnen vliegen.

De veldleeuweriken die in Nederland broeden, gaan veelal naar Frankrijk en Engeland in het najaar. De Nederlandse graspiepers trekken nog ietsje verder naar Zuidwest Europa en de Middellandse Zee. Terwijl gele kwikstaarten (net als de zomertaling) helemaal in de Sahel overwinteren.

Veldleeuwerik

Broedtijd:	eind maart - juni
Aantal eieren:	2-5 (meestal 2-3 legsels per jaar)
Broedduur:	14 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 18 dagen*

*minimaal 45 dagen in totaal van eileg tot vliegvlug kuiken

Graspieper

Broedtijd:	midden april - juni
Aantal eieren:	4-5 (meestal 2 legsels per jaar)
Broedduur:	13 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 13 dagen

Gele kwikstaart

Broedtijd:	mei - juni
Aantal eieren:	4-6 (meestal 1-2 legsels per jaar)
Broedduur:	12-14 dagen
Kuikens vliegvlug:	na 14-15 dagen

> Voor meer informatie over de veldleeuwerik en gele kwikstaart in akkergebieden, bekijk ook de BoerenNatuur factsheet: Akkervogels.

KALENDER WEIDEVOGELBEHEER

Februari

Maart

April

Mei

Juni

Juli

Augustus

September-
Januari

Aankomstfase

Aankomst- en
vestigingsfase

Vestigings- en
broedfase

Broed- en kuikenfase

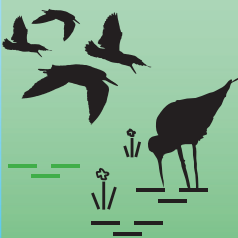
Broed- en kuikenfase

Kuiken- en
trekvoorbereidingsfase

Trekvoorbereidingsfase

Evaluatie en
voorbereidingsfase
nieuw seizoen

- Aankomst vogels nabij de broedgebieden
- Opvetten voor een goede broedconditie

- Aankomst vogels nabij de broedgebieden
- Opvetten voor een goede broedconditie
- Bepalen nestlocatie
- Territoriumafbakening

- Bepalen nestlocatie
- Territoriumafbakening
- Broeden

- Broeden
- Foerageren met kuikens
- Schuilen voor gevaar

- Broeden
- Foerageren met kuikens
- Schuilen voor gevaar

- Foerageren met kuikens
- Schuilen voor gevaar
- Opvetten voor een trekconditie
- Vogels gaan op trek

- Opvetten voor een trekconditie
- Vogels gaan op trek

- Vogels gaan op trek

PRIORITEIT: VOCHTIG, KRUIDENRIJK GRASLAND

Waterpeil omhoog/plas-dassen creëren

m.u.v. uitrijden van ruige mest

Niet bemesten, maaien of uitvoeren overige werkzaamheden

OP DEEL AREAAL:

(Voor)beweidung voor kieviten

Extensieve (door) beweidung voor kieviten

Extensieve (door)beweidung voor kieviten en scholeksters

Extensieve (door) beweidung voor kieviten

(Na)beweidung

TOCH MAAIEN?
DAN:

Nestbescherming en kuikenverjagende maatregelen

Alleen zinvol in combinatie met kruidenrijk grasland in de buurt

Geen watergangen schonen

Afgelopen
broedseizoen evalueren

Bedrijfs-
en bemestingsplan
volgende jaar opstellen

Inrichtingsmaatregelen
uitvoeren

Openheid gebied
vergroten

Vogelbescherming
NEDERLAND

BIJLAGE 2: EFFECTIEF WEIDEVOGELBEHEER

Effectief weidevogelbeheer vraagt om **maatwerk** per gebied op basis van beheer**monitoring** en inzichten uit aanvullend onderzoek. Een optimaal weidevogelgebied bestaat uit een **mozaïek** met variatie in beweiding en verschillende maaidata en in elk geval een omvangrijk areaal kruidenrijk grasland en uitgestelde maaidatum, plasdrassen en hoog waterpeil.

Er zijn grofweg zes knoppen waar je aan kunt draaien als weidevogelbeheerder: bemesting, vernatting, kruidenrijk grasland, (uitgesteld) maaien, beweiding en predatie. In deze factsheet lopen we de zes knoppen kort langs. Belangrijk om te weten, deze beheermaatregelen zijn effectief voor meerdere weidevogelsoorten.

Bemesting en Kruidenrijk grasland

Het **bemestingsniveau** bepaalt in hoge mate de kruidenrijkdom van het perceel. Over het algemeen zorgt een laag bemestingsniveau voor hogere diversiteit aan kruiden en andere grassoorten in het grasland. Op die manier ontstaat er een open en gevarieerde vegetatiestructuur met een hoger voedselaanbod (meer grote insecten) en betere doorwaadbaarheid voor weidevogelkuikens.

Nutriëntrijke bodems moeten eerst verschaald worden door enkele jaren niet te bemesten, maar wel te blijven maaien en oogsten. Na het bereiken van het gewenste vegetatietype kan het beste bemest worden tot max. 75 kg stikstof (N) per hectare per jaar (bekijk ook de factsheet Kruidenrijk Grasland, bit.ly/3H9V7A9). Het kiezen van het juiste bemestingsniveau is mede afhankelijk van de grondsoort, het waterpeil en of er wordt beweid.

Daarnaast beïnvloedt het **bemestingsmoment** en **type mest** de lengte en vegetatiestructuur tijdens het broedseizoen. Bemesting met snelle meststoffen (drijfmest en kunstmest) in het voorjaar zorgt voor een snelle grasgroei. Daardoor is het gras in eind mei/begin juni vaak al te lang om als geschikt kuikenland te dienen. Bovendien geeft het uitrijden van mest gedurende het broedseizoen het risico op het vernietigen van nesten, eieren en/of kuikens. Mest uitrijden op percelen met broedende vogels wordt daarom verboden (via beheereisen in beheerpakketten) of sterk ontraden.

Veel graslanden zijn (nog) zo nutriëntrijk, dat jaarlijkse bemesting niet nodig is (zie *kruidenrijk grasland*). Gebruik zoveel mogelijk ruige stalmest. Deze mest bevat traagwerkende meststoffen en veel plantenresten die zorgen voor een rijk bodemleven en daarmee veel voedsel waar weidevogels van profiteren.

KRUIDENRIJK GRASLAND

Extensief kruidenrijk grasland - zeker met een hoog waterpeil – biedt voor alle weidevogels een geschikt broedhabitat. Uit onderzoek blijkt dat het nestsucces en kuikenoverleving groter is in kruidenrijke percelen. Extensief kruidenrijk grasland ontstaat door langjarig verschalingsbeheer, dus minder bemesten. Om het ongewenste witbolstadium, een graslandtype waarbij gestreepte witbol (*Holcus lanatus*) dominant aanwezig is, tegen te gaan is het belangrijk om net voor de bloei van gestreepte witbol te maaien of voor te weiden. Let hier natuurlijk wel op dat deze maatregel niet ten koste gaat van nesten en/of kuikens. Wanneer de kruidenrijkdom achterblijft vanwege een verarmde zaadbron (terwijl uitgangssituatie wel op orde is gebracht), is door- of inzaaien met een gebiedseigen kruidenmengsel een laatste optie.

Vernatting

Onder vernatting verstaan we een **hoog waterpeil**, **natuurvriendelijke oevers** en (greppel)plasdrassen.

Een **hoog waterpeil (max. 10-20 cm onder het maaiveld)** is om verschillende redenen gunstig voor weidevogels:

- Bij een hoger waterpeil blijven bodemdieren (regenwormen) meer aan het oppervlak en zijn ze beter bereikbaar voor weidevogels.
- Een zachte, vochtige bodem is beter doordringbaar voor vogelsnavels.
- Een hoog waterpeil remt de grasgroei. Dit zorgt voor een open vegetatiestructuur en hierdoor krijgen kruiden en andere grassoorten meer ruimte. De open en gevarieerde vegetatiestructuur die zo kan ontstaan biedt meer voedsel en is beter doorwaadbaar voor weidevogelkuikens.
- Weidevogelkuikens kunnen gemakkelijker hoogwatersloten oversteken. Tevens kunnen hoogwatersloten fungeren als plasdras.

Plasdrassen

Een plasdras biedt enkele weken of maanden een waterpeil van 0 tot 20 cm boven het maaiveld in een mozaïek van ondiepe en net-droogvallende plekken. Het terrein is de rest van het jaar in gebruik als hooi- of weiland. Weidevogels maken vooral gebruik van de slikkige randjes. Deze maatregel kan het beste worden afgesloten op een perceel waar van nature in het midden de grond lager ligt.

Varianten:

- Voorjaars- of **vestigingsplasdras**: in januari-maart 1-2 ha volvelds (om op te vetten en te rusten vóór het broedseizoen); door 's winters te laten inunderen en zo nodig water bij te pompen. Zo nodig kun je de plasdras enkele weken tot laat in het broedseizoen (overlopend in een zomerplasdras) op een peil tot max. 20 cm houden.
- **Greppelplasdras**: half februari tot liefst begin juni een 2-4 meter brede zone met water, met een glooiende oever of meerdere naast elkaar liggende waterhoudende greppels variërend in breedte; door bijpompen of door vasthouden winterneerslag (door blokkering waterafvoer via uiteinden greppels).

- > **Zomerplasdras** half juni-eind augustus (voor volwassen vogels en vliegvlugge kuikens); door openzetten duiker, pompjes en/of dijkjes.

Met name greppelplasdrassen of waterhoudende greppels zijn van groot belang tijdens de kuikenfase en zorgen voor variatie in vegetatieontwikkeling en -structuur en daarmee een bredere insectenpiek tijdens de kuikenfase.

Natuurvriendelijke oevers

Sloten met natuurvriendelijke oevers die op een ecologische wijze worden geschoond, zodat minimaal 25% van de slootvegetatie blijft staan, bieden meer geschikt kuikenhabitat. Net als bij plasdrassen is er bij natuurvriendelijke sloten een geleidelijke overgang van nat naar droog waar meer plantensoorten kunnen gedijen en het voedselaanbod hoger is en beter beschikbaar (door de zompige bodem). Daarnaast kunnen kuikens deze sloten gemakkelijker oversteken en de flauwe oevers bieden meer dekking.

BRAAKLIGGENDE GRONDBROEDERS

Kieviten en scholeksters broeden veel op bouwland of braakliggende stroken. Op bouwland zijn legfels en kuikens kwetsbaar voor ploegen, zaaibedbereiding, zaaien, pesticidegebruik en/of mechanische onkruidbestrijding. Bovendien verdwijnt bij snelgroeiende gewassen geschikt habitat voor kuikens en vervolglegels. Het is daarom belangrijk om nesten op bouwland te beschermen tegen deze werkzaamheden en bouwlandpercelen met veel nesten op te nemen in het weidevogelmozaïek, zodat kuikens zich gemakkelijk kunnen verplaatsen richting nabijgelegen plasdrassen en vochtig kruidrijk grasland. Tot slot is er in 2021 een onderzoek gedaan naar de aanleg van braakstroken in bestaand grasland. Hieruit blijkt dat braakstroken een waardevolle toevoeging kunnen zijn om meer geschikt kuikenhabitat te creëren voor kieviten.

Beweiding

- > Extensief beweidde percelen zijn gevarieerder in vegetatiestructuur en microreliëf (meer pollen en trapgaten) dan percelen die altijd gemaaid worden. Hierdoor zijn insecten beter beschikbaar en is er dekking voor weidevogelkuikens. Naast de variatie, is ook de aanwezigheid van verse mestflaten mogelijk gunstig voor het voedselaanbod. Tot slot zijn er steeds meer signalen dat de aanwezigheid van vee bescherming biedt tegen bepaalde (grond)predatoren.
- > Voorweiden (beweiden vóór de rustperiode) kan daarnaast een goed sturingsmiddel zijn om de grasgroei te vertragen en om percelen te ontwikkelen richting kruidrijk grasland. Hierbij moet je natuurlijk voorkomen dat beweiding tijdens de vestigings- en nestelfase leidt tot nestverlating.

Tips voor beweiding tijdens het broedseizoen:

- > Schaar vee in op percelen die minder aantrekkelijk zijn voor broedende weidevogels, zoals langs wegen, bij huizen, bomen en rietkragen.
- > Kies bij beweiding voor percelen waarop in eerdere jaren geen of weinig weidevogels broedden.
- > Bescherm eventuele nesten tegen vertrapping door ze uit te rasteren met schrikdraad of er een nestbeschermer overheen te zetten. Ruim uitrasteren met schrikdraad is het meest aan te bevelen.
- > Gebruik voorweiden of extensief beweiden effectief om meer variatie te creëren in het weidevogelmozaïek en om de vegetatiestructuur tijdens de kuikenfase te verbeteren.

Uitgesteld maaïen

Maaïen zorgt ervoor dat het grasland niet verruigt en het landschap open blijft. Maaïen is dus een belangrijk onderdeel van weidevogelbeheer, maar het moet wel op het juiste moment gebeuren.

Het broedsucces van weidevogels is hoger in graslanden die tijdens de gehele broedperiode niet gemaaid worden. Nesten die bij het maaïen worden beschermd hebben een veel kleinere kans om succesvol uit te komen dan nesten op ongemaaid grasland. Waarom?

- > Maaïen resulteert vaak direct in verliezen van nesten en kuikens die geraakt worden door de machines.

- > Maaïen tijdens het broedseizoen verstoort de vogels. De verstoorde, vaak alarmerende ouderdieren, de gesneuvelde insecten, kikkers, slakken e.d. trekken predatoren aan. Daardoor wordt de kans op predatie sterk vergroot.
- > Door maaïen verdwijnt dekking voor broedende vogels en kuikens. Ook daardoor wordt de kans op predatie sterk vergroot.
- > In ongemaaid kruidrijk gras bevinden zich veel en ook grote(re) insecten. Door maaïen verdwijnt een groot deel van die voedselbron en moeten kuikens grotere afstanden overbruggen op zoek naar voldoende voedsel. Dat verhoogt de kans op predatie. Door het verminderde voedselaanbod, groeien kuikens minder snel en kunnen ze verhongeren.

Vogelgestuurd maaïen betekent maaïen met oog voor broedende vogels en hun kuikens, dus zo lang mogelijk niet maaïen. Het maaïen wordt dan uitgesteld tot er geen broedende vogels of kuikens meer rondlopen. Als weidevogelboer is het belangrijk om goed af te stemmen met het agrarisch collectief en vrijwilligers, zodat afspraken gemaakt kunnen worden over het verlengen van beheerpakketten en/of het aanwijzen van kuikenvelden tijdens het broedseizoen (= last-minute beheer).

Tips voor maaïen van percelen met broedende weidevogels of gezinnen tijdens het broedseizoen:

- > Maaï laat: niet eerder dan 15 juni, liever nog 1 juli.
- > Optimaal is een variabele, vogelgestuurde maaidatum dan een vaste maaidatum.
- > Gebruik de GPS-coördinaten van de gevonden nesten of markeer de nesten met paaltjes en laat om een nest minimaal 50 m² gras staan.
- > Plaats 24 uur van tevoren vlaggenstokken in het perceel om kuikens (en hun ouders) te verjagen.
- > Maaï altijd overdag (nooit in het donker), van binnen naar buiten, niet te snel en met een wildredder.
- > Maaï niet alle graslandpercelen tegelijk (ook niet bij uitgestelde maaidatum), maar maaï gefaseerd in maaitrappen, zodat er gedurende het hele broedseizoen voldoende dekking en voedselaanbod is.
- > Laat stroken staan aan de zijkant(en) van het perceel. Deze zogenoemde ongemaaide kuikenstroken bieden dekking tijdens het maaïen en kunnen als corridor fungeren naar naastliggend kuikenland.

- > Uitgesteld maaien op intensieve graslandpercelen leidt tot een dicht en lang gewas en kans op legeren. Deze percelen bieden weliswaar voldoende rust voor broedende vogels, maar zijn ongeschikt voor weidevogelkuikens. Probeer het beheer op percelen met jaarlijks veel nesten te 'verzwaren' en te ontwikkelen richting extensief kruidenrijk grasland (zie kader kruidenrijk grasland) en/of probeer om rondom deze percelen geschikt kuikenland te creëren.

Predatiebeheer

Predatoren horen bij het ecosysteem, maar de hoge predatiedruk vormt nu een bedreiging voor de kwetsbare weidevogelpopulaties in de overgebleven kerngebieden. Predatiebeheer is een gevoelig onderwerp met uiteenlopende standpunten. Er bestaan grote regionale verschillen in welke predatoren actief zijn en in welke mate. Bovendien is er een grote diversiteit in predatoren van eieren en/of kuikens. De volgende dieren zijn bekend als weidevogelpredatoren: vossen, marterachtigen, kraaien, meeuwen, reigers, ooievaars, buizerds en bruine kiekendieven, (verwilderde) huiskatten en dassen. Veel deskundigen zijn het erover eens dat regionaal predatiebeheer noodzakelijk is om de weidevogelpopulaties te beschermen. Maar predatiebeheer is breder dan bejagen alleen. Het gaat om:

- > **Predatoronvriendelijk en open weidelandschap van voldoende schaal.** Verwijder of voorkom bebouwing, ruigtes, bebossing en andere opgaande elementen om broedgelegenheid, dekking en hoge 'uitkijkposten' van predatoren te beperken. Zorg er bijvoorbeeld voor dat er geen nestpalen

voor ooievaars in of dichtbij weidevogelgebieden staan. En verbeter, vergroot en verbind bestaande weidevogelkernen zodat grote aaneengesloten gebieden (> 1000 ha) ontstaan met robuuste weidevogelpopulaties (zie ook mozaïekbeheer).

- > **Meer vochtig kruidenrijk grasland.** Vochtig kruidenrijk grasland vormt het optimale biotoop voor weidevogels en hun kuikens: voldoende voedsel en beschutting. Dat geeft predatoren veel minder kans.
- > **Mozaïekbeheer.** Later en gefaseerd maaien en beweiden zorgt voor variatie in het landschap, zodat er voldoende voedsel en beschutting is gedurende het hele broedseizoen. En zorg ervoor dat kuikenvelden altijd met elkaar zijn verbonden via ongemeaide kruidenrijke randen of kuikenstroken. (Let op: dit beheer werkt alleen in combinatie met vernattingsmaatregelen).
- > **Voldoende rust.** Menselijke verstoring zorgt ervoor dat oudervogels steeds alarmerend rond gaan vliegen. Dit kost de oudervogels veel energie en werkt predatie in de hand. Sluit wandelpaden door broedgebieden af tijdens het broedseizoen en ga niet het veld in als het niet nodig is.
- > **Beperking van de herkenbaarheid van nesten.** Als er wordt gemaaid, zorg er dan voor dat er ruim om de nesten wordt gemaaid (minimaal 50m² gras) of grote kuikenstroken blijven staan. Als nestmarkeringen niet nodig zijn, gebruik deze dan niet.
- > **Verjagen, bejagen en wegvangen.** Het is belangrijk dat er voldoende kennis is van de regionale predatoren-gemeenschap op basis van monitoring met bijv. cameravallen. Aan de hand van deze kennis kan worden besloten of het bejagen en/of wegvangen van specifieke (grond)predatoren een effectieve beheermaatregel is om het broedsucces te vergroten in het weidevogelkerngebied. Stem eerst af met de provincie over wat nodig is aan onderbouwing/bewijs om een ontheffing Zorg ervoor dat ontheffingen/vergunningen worden aangevraagd voor het bejagen van specifiek predatoren en werk samen met de FBE (fauna-beheereenheid), WBE's (wild-beheereenheden), natuurorganisaties en overheden in het gebied. Stem bij het aanvragen van ontheffingen eerst af met de provincie wat nodig is aan onderbouwing/bewijs.
- > **Vossenraster.** Het omheinen/uitrasteren van bepaalde waardevolle percelen voor broedende weidevogels door middel van een zorgvuldig geplaatst en onderhouden schrikdraadhek is in enkele situaties een geschikte (tijdelijke) oplossing (zie kader: vossenraster).

VOSSENRASTER

Een **vossenraster** heeft alleen meerwaarde, als

- > Het een hoge, maar kwetsbare concentratie nesten betreft.
- > De vos aantoonbaar de belangrijkste predator is.
- > Er weinig andere grondpredatoren dan vossen aanwezig zijn in de wijde omgeving.
- > Je het raster optimaal kunt plaatsen (d.w.z. zoveel mogelijk in een waterkant met zo min mogelijk vegetatiegroei).
- > Alle grondeigenaren er achter staan.
- > Je er zeker van bent dat je geld en mensen hebt voor het onderhoud gedurende het hele broedseizoen.
- > Je geen broedende weidevogels verstoort tijdens het onderhoud in het broedseizoen (hou daarbij ook rekening met broedende watervogels).
- > Het geen nadelig effect heeft op andere diersoorten.

Meer informatie

Wil je je verder verdiepen in het beheer van weidevogels, gebruik onderstaande webpagina's, factsheets en ander leesmateriaal (en voor deze factsheet geraadpleegde bronnen):

- > Groen Kennisnet - Kennisportaal Boerenlandvogels, bit.ly/3w4SsSd
- > Vogelbescherming – Factsheets Weidevogels, bit.ly/3Wi4CS4, over de volgende onderwerpen:

• Weidevogels & weidevogelbeheer	• Wulp	• Beweiding
• Grutto	• Eenden	• Beheer voor de kievit
• Kievit	• Beheer bemesting	• Predatie
• Tureluur	• Beheer vernatting	
• Scholekster	• Beheer grasland	
	• Maaien	
- > Kennisnetwerk OBN – Kenniskring Weidevogellandschap, bit.ly/3RcPy7n
- > Collectief Rivierenland – Folder: Optimaal Weidevogelbeheer, bit.ly/3XfwaJq
- > Aanvalsplan Grutto: www.gruttoaanvalsplan.nl
- > Vrijwillige Weidevogelbescherming, www.boerenlandvogelsnederland.nl
- > SOVON – Boerenlandvogels, bit.ly/3QOxlqj
- > Veldgids Weidevogelbescherming op grasland en bouwland (2017)